

1-10-2019

About usage pseudonyms and nick-names

M. DILBARJONOVA

Fergana state university, Ferghana, str,Murabbiylar 19, fdujournal@fdu.uz

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/fdu>

Part of the [Linguistics Commons](#)

Recommended Citation

DILBARJONOVA, M. (2019) "About usage pseudonyms and nick-names," *Scientific journal of the Fergana State University*. Vol. 1 , Article 27.

DOI: 41+519.46

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/fdu/vol1/iss6/27>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific journal of the Fergana State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

УДК: 41+519.46

**ТАХАЛЛУС ВА ЛАҚАБЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ ХУСУСИДА
О ПРИМЕНЕНИИ ПСЕВДОНИМОВ И ПРОЗВИЩ
ABOUT USAGE PSEUDONYMS AND NICK-NAMES**

М.Дилбаржонова

Аннотация

Ушбу мақолада тахаллус ва лақабларнинг қўлланилиши хусусида сўз боради.

Аннотация

В данной статье рассматривается вопрос применения псевдонимов и прозвищ.

Annotation

This article deals with the usage pseudonyms and nick-names.

Таянч сўз ва иборалар: лексема, сема, семема, семантик майдон, тушунчалар гуруҳи, тахаллус, лақаб.

Ключевые слова и выражения: лексема, сема, семема, семантическое поле, группа понятий, псевдоним, прозвище.

Keywords and expressions: lexeme, seme, semema, semantic field, group of concept, pseudonym, nick-name.

Тахаллус тилшуносликнинг ономастика (номшунослик) бўлимида ўрганилади. Жаҳон адабиётида тахаллус лексемаси билан ёнма-ён лақаб лексемаси ҳам ишлатилади. Айрим ўринларда бу икки лексема тенг қўлланилганлигининг гувоҳи бўламиз. Тўғри, тахаллус ва лақаб лексемалари ўртасида умумийлик мавжуд бўлиб, улар ўз семемалари орқали битта семантик майдон атрофида бирлашади, лекин уларнинг семантик мундарижаси турлича. Жумладан, тахаллус лексемаси луғатларда ўзини ўзи қутқариш, озод қилиш, халос бўлиш, шунингдек, бирор ижодкор, шоир, ёзувчи, олим ва шу каби ёки сиёсий арбобларнинг ўзи учун танлаб олган иккинчи номи [1.15] деб изоҳланса, лақаб лексемаси бирор хусусиятига кўра кишига ҳазил қилиб ёки масхаралаб берилган қўшимча ном [2.428]; кличка-лақаб, қўшимча от, ном [3.191]; айрим манбаларда эса фахрланиш, мадҳ этиш, ҳажв ва танқид қилиш [4.9] маъносида келтирилади.

Тахаллус ва лақаблар турли ижтимоий ҳодисаларга асосланиб танланган бўлиши мумкин. Масалан: сифат ва хусусиятларига ишора тарзида; машғулот ёки касбига қараб; туғилган ёки яшаган жойига нисбатан; яшаш тарзи ёки қисматига ишора сифатида; жинсига кўра ва б.

Ғарб маданиятида ҳам тахаллус ва лақаблардан кенг фойдаланилади. Масалан, кўпчилик ижодкорлар фақат тахаллуслари билан машҳур бўлишган. Масалан: Стендаль — Мари-Анри Бейль, Вильям Шекспир — Бард оф Эйвон, Джордж Оруэлл - Эрик Артур Блэр,

Шарлотта Бронте – Каррер Белл ва бошқалар.

Тахаллус асосан ёзувчи томонидан номини янада аниқроқ қилиш, баъзи ҳолларда жинсини яшириш (Дж.К.Роулинг “Harry Potter” асарини аёл киши ёзгани учун сотилмаслигини билиб, ўз исмини ўзгатириш) мақсадида ҳам қўлланилади. Ҳар бир муаллиф тахаллусдан муайян мақсадларни кўзда тутган ҳолда фойдаланади.

Англия ва Америкада тахаллус ёки лақаб танлаш одатда киши номини қисқартиришга асосланилган ҳолда амалга оширилади. Англияда баъзи лақаблар киши фамилияси билан боғлиқ бўлади. Масалан: "Clark" фамилиясига эга бўлган киши "Nobby", "Miller" фамилиясига эса "Dusty" лақабини олиши мумкин. Шунингдек, тахаллуслар буюк кишилар исмлари ва географик номларга қараб ҳам танланади. Масалан: Джордж Оруэлл (асл исми Эрик Артур Блэр бўлган ёзувчи) Англияга бўлган муҳаббатига асосланиб, у ўз тахаллусини танлаган. "Джордж" Буюк Британиядаги авлиё Патрикдан (Сент-Джордж), "Оруэлл" Суффолк дарёси Оруэллдан (унинг сеvimли жойларидан бири) олинган.

Бироқ тахаллус ёки лақаб (бошқа мамлакатларда истиқомат қилувчи кишиларда) турлича танланиши мумкин. Жумладан, ҳиндлар лақаб (чақириқ номи ёки меҳр намунаси) танлашда шахс номи ёки фамилиясига таянмай, муҳаббат семасига эга бўлган лексемалардан фойдаланишади. Улар танлаган лақаблар тез-тез учрайдиган ёки кам (Бабли, Даббу, Банти, Гудия, Голу, Сону,

М.Дилбаржонова – ФарДУ, чет тиллар факультети 2-босқич талабаси

ИЛМИЙ АХБОРОТ

Чхоту, Ражу, Адди) қўлланиладиган сўзлардан иборат бўлади.

Австралияликлар ҳам ҳиндлар каби тез-тез такрорланадиган лексемалардан лақаб сифатида фойдаланишади. Мисол учун, қизил сочли кишиларга "Moviy" ёки "Bluey" лақаби берилади. Узун бўйли кишига нисбатан "Shorty", озғин киши учун "Slim" лақаби қўлланилади.

Хитой халқи тахаллус ва лақабларни кўпинча қариндошлар, дўстлар ва қўшнилар даврасида қўлланади. Одатда жанубий Хитойда тахаллуслар "ā" билан бошланади, ундан кейин яна бир белги, одатда, киши исмининг охириги белгиси бўлиши мумкин. Мисол учун, тайванлик сиёсатшунос Чен Шуи-Биан (чёнйу) баъзан "ā 扁" (А-Биан)

тахаллусини қўлланади. Жануби-шарқий Осиёда истиқомат қилувчи хитойлар лақабларни танлашда бирор касб ёки мақомини эътиборга олади. Мисол учун, нон сотувчи "Мианбао Шу" 面包 叔 (Uncle Bread)[5] лақабини олади.

Испан маданиятида ҳам лақаблар кенг қўлланилиб, оилавий муҳаббат тарзини ифодалайди. Масалан, "Papi" лақаби испан тилида "ота" маъносини англатади, лекин Кариб ҳавзаларида истиқомат қилувчи испан халқи одатда бу лақабни қариндоши, дўсти ёки севгилисига нисбатан муҳаббат сифатида ишлатади.

Демак, тахаллус ва лақабларни ўрганиш, жаҳон адабиёти намояндаларини яна ҳам яқинроқ билиш имкониятини яратади.

References:

1. O'zbek tilining izohli lug'ati. Davlat ilmiy nashriyoti. - 4-jild. –Т., 2008.
2. UTIL. I -tom. -М.,1981.
3. Reshetov V. va b. Ruscha – o'zbekcha lug'at. - Т., 1957 .
4. Qoraev T., Vohidov R. Adabiy taxalluslar haqida. –Т.,1978 .
5. <https://en.m.wikipedia.org>.

(Тақризчи: Ш.Искандарова – филология фанлари доктори, профессор)